

Zuurminnende planten

Inleiding

Iedereen heeft wel zo'n plant in de tuin die het ondanks buitensporig veel aandacht maar niet wil doen. Kwijnende planten zijn gevoelig voor ziekten en zullen uiteindelijk het loodje leggen. Bij zulke planten zijn er vaak een paar basisvoorwaarden (de standplaats, de hoeveelheid zonlicht of de grondsoort) niet in orde. Om onbekommerd te kunnen tuinieren is vooral dat laatste heel belangrijk. Hoe beter de plant bij de grondsoort past, hoe beter de resultaten zullen zijn. Op sommige soorten grond lijkt alles wel te willen groeien, op andere soorten is het meer zoeken en uitproberen. Een grondsoort die speciale eisen aan de plantengroei stelt is 'zure grond'.

Zuurgraad

De zuurgraad wordt aangegeven in pH. De zuurte van een vloeistof wordt bepaald door het aantal waterstofionen. De hoeveelheid hiervan wordt in een getal (de pH) uitgedrukt.

pH > 7 kalkrijke/basische grond, kan zand- en kleigrond zijn.

pH 5-7 neutrale grond.

pH < 5 zuur; hoog- en laagveen, uitgeloopte zandgrond

De pH van de grond is eenvoudig te meten met testsetjes die in de tuincentra verkrijgbaar zijn. De zuurgraad van de grond is belangrijk voor de voedselopname van de plant. Zo breekt organisch materiaal in zure grond slecht af. Daardoor komt er weinig voedsel voor de planten beschikbaar.

Veengrond

Veengrond ontstaat onder water uit plantenresten die een dichte, bruine laag vormen. Deze grond is erg zuur (pH lager dan 5). In zulke grond vindt het normale verteringsproces van organisch materiaal maar mondjesmaat plaats en zijn er dus weinig voedingsstoffen beschikbaar voor planten. De precieze hoeveelheid voedsel hangt af van de plantensoorten waaruit het veen is ontstaan. Veengrond wordt alleen in natte streken gevormd. Bij grote droogte zakt deze grond ineem, totdat het maaiveld weer dicht bij het oppervlaktewater is gekomen. Samengevat is veengrond voedselarm, zuur en rijk aan vocht.

Slechts oppervlakkig wortelende boomsoorten kunnen goed op veengrond groeien, zoals elzen en berken.

De meeste bomen krijgen echter problemen met de voortdurende nattigheid waarin hun wortels staan. Ook is veengrond te slap om grote, zware bomen te dragen. Bij harde wind waaien ze gemakkelijk om.

Veengrond is wel heel geschikt voor rododendrons en azalea's. Deze heestersoorten gedijen uitstekend in vochtige, zurige grond. Ook dophei, gagel en varens voelen zich er thuis.

Zandgrond

Op plaatsen waar het voedsel uit de bovenlaag van de grond is verdwenen, bijvoorbeeld door regenval, kan zure zandgrond ontstaan. Dit proces heet uitspoeling. Vaak is deze grond ook tamelijk droog. Vooral op heideterreinen, bijvoorbeeld op de Veluwe komt dit voor. In particuliere tuinen minder. Wel kunnen in particuliere tuinen grasvelden die te veel in de schaduw liggen, mosrijk worden en verzuren. Dit kan tegengegaan worden door meer lucht te geven. Dat kan door te verticuleren, en eventueel door het toedienen van kalk.

Rododendrons, azalea's

Wie een tuin op veengrond heeft en van rododendrons houdt, boft. Het is bij uitstek een plant die het op zure, vochtige grond goed doet. Elders worden rododendrons vaak in een pakket turfmoalm geplant maar dat is hier niet nodig. Wat wel nodig is, is ruimte. Een rododendron die het naar z'n zin heeft kan met gemak 4 meter hoog worden. Het zijn sterke planten die heel oud kunnen worden. Vooral op landgoederen staan vaak indrukwekkende exemplaren. Daar waar minder ruimte beschikbaar is, kunnen ze ook goed gesnoeid worden. Doe dit bijvoorbeeld direct na de bloei, net boven een krans van takken. Rododendrons verdragen vrij veel schaduw, ze staan daarom vaak onder bomen aangeplant. Ze wortelen heel oppervlakkig en drogen daarom in de zomer snel uit. Hoe vochtiger de groeiplaats, bijvoorbeeld langs een sloot, hoe zonniger de standplaats kan zijn. Met mest moet heel voorzichtig omgesprongen worden. Slechte groei van

rododendrons heeft vaker te maken met de verkeerde zuurgraad of te weinig vocht in de bodem, dan met mest. Veel meststoffen bevatten te veel kalk, hierdoor wordt de grond minder zuur, dat is nadelig voor de rododendrons. Wie toch wil bemesten kan een meststof speciaal voor *Ericaceae* overwegen. Evenals rododendrons voelen azalea's zich prima thuis op veengrond. Zie ook *Groentje 2001/13 over rododendrons*.

Hortensia's

Net als rododendrons zijn hortensia's (*Hydrangea macrophylla*) dankbare planten op zure grond. Hoewel ze vooral veel in potten gekweekt worden en daarna geforceerd in bloei worden getrokken, is het ook een prachtige heester voor in de tuin. Ze groeien uit tot een formaat van ruim een meter, beginnen in juni te bloeien en houden langdurig hun bolvormige grote bloeiwijze. Ook gedroogd is de bloem zeer decoratief. Hortensia's hebben bij voorkeur een plek in de halfschaduw, zure grond en een vochtige standplaats. De meeste variëteiten bloeien uit zichzelf roze, de blauwe kleur wordt veroorzaakt door ijzer, kunstmatig toegevoegd, zoals met roestige spijkers of in van nature ijzerhoudende grond. Indien niet aan deze voorwaarden kan worden voldaan kan ook de sterke *H. arborescens* of *H. paniculata* aangeplant worden.

Varens

Heel veel varens voelen zich prima thuis op zure, natte veengrond. De meeste varens houden van schaduw, bijvoorbeeld onder bomen. Er zijn een paar uitzonderingen: de koningsvaren en moerasvaren kunnen in de volle zon staan mits de standplaats flink nat is zoals een slootrand of vijverrand. (Zie *lijst*).

Heidetuin

Hoewel een heidetuin een enigszins tuttig imago heeft, zeker bij mensen die natuurlijk tuinieren, is dat onterecht. Juist op de plaats waar zo'n type landschap thuishoort, is een fraaie heidetuin te creëren met volop natuurwaarde en met 'stijl'. Op droge zandgrond is de meest kenmerkende soort struikheide, op vochtige veengrond is dat dopheide. Op beide grondsoorten kunnen een aantal prachtige en bijzondere planten groeien. Heide op droge, zurige zandgrond is vooral te vinden op de Veluwe, het Gooi, Noord-Brabant en in Drenthe. Ook in Drenthe is heide op natte veengrond te vinden, net als in Brabant. Natte veengrond is ook te vinden in het Vechtplassengebied en in Noord- en Zuid-Holland.

Droge, zure zandgrond

In een heidetuin is struikheide natuurlijk de blikvanger. Vooral in augustus als de heide bloeit, is deze tuin op z'n fraaist. Naast struikheide kunnen er tal van andere planten groeien (*zie lijst*). Als verticaal opgaand element kan een jeneverbes dienen, of een (dwergvorm van) grove den. Ook een ruwe berk past prima. Op zandgrond is het eenvoudig om hoogteverschillen aan te brengen, dit maakt de tuin speelser en minder overzichtelijk. De natuurlijke kleur van bloeiende heide is paars, de bloei valt in de maand augustus. Gekweekt is heide ook leverbaar in roze en wit bloeiende tinten. Ook winterheide (*Erica carnea*) kan goed een plek in de tuin vinden. Ze wordt 15 tot 50 cm hoog en bloeit van november tot mei. Ook hiervan zijn diverse kleurvariëteiten leverbaar. Een heide die tot een hoge struik opgroeit is boomheide (*Erica terminalis*). Deze kan wel twee meter hoog worden en is redelijk winterhard. Jonge blaadjes zijn lichtgroen, de oudere donkergroen. De bloemen zijn roze, de bloeitijd is van juli tot september. Alle heidesoorten hebben graag zon. Tussen de heide in passen heel goed enkele solitaire grassen zoals pijpestrootje, dat grote pollen met hoog gras vormt. De dunne maar sterke stengels verkleuren in de herfst naar goudgeel. De hele winter blijven ze staan. In de tuin is juist dat verkleuren en het wintersilhouet een pluspunt. Naast het wilde pijpestrootje zijn er ook een aantal cultuurvariëteiten die de moeite waard zijn, zoals de *Molinia caerulea* 'Heidebraut'. Wordt 1.20 m hoog en is heel geschikt als solitair in een heidetuin. *Molinia arundinacea* 'Transparent' doet z'n naam eer aan. Door de luchtige groeiwijze kijk je heen. Ook is de 1.90 m hoge plant sierlijk met regen-druppels en met rijp.

Voor meer siergrassen zie *Groentje 2004/15*.

Natte, zure veengrond

Hier maakt dopheide in de heidetuin de dienst uit. De roze, kleine lampionnetjes van de dopheide bloeien verspreider dan de struikheide. Dopheide bloeit van juni tot in de herfst. De uitgebloeide bloemen verbleken langzaam naar lichtbruin. Dopheide groeit graag nat en zonnig, kraaiheide staat iets droger en bij voorkeur een beetje in de schaduw, bijvoorbeeld onder berken. Ook cranberry groeit graag in de zon. Van de bessen kan ondermeer jam gemaakt worden. Als verticaal element kan gagel dienen, dit struikje wordt zelden hoger dan 1,50 m, heeft lekker ruikende blaadjes en bloeit in het vroege voorjaar met subtiele, roodachtige bloemen.

<i>Varens</i>		
<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>	<i>Bijzonderheden</i>
Dubbelloof	<i>Blechnum spicant</i>	groeit graag op taluds, bijvoorbeeld een greppelkant.
Koningsvaren	<i>Osmunda regalis</i>	in de zon, mits voldoende vocht, groeit fors uit
Gewone eikvaren	<i>Polypodium vulgare</i>	op vermolmd dood hout en zure bosgrond
Moerasvaren	<i>Thelypteris palustris</i>	slootkanten, vijverkanten, heeft wortelstokken
Wijfjesvaren	<i>Athyrium filix-femina</i>	
Kamvaren	<i>Dryopteris cristata</i>	bescheiden groeier, tot 50 cm
Brede stekelvaren	<i>Dryopteris dilatata</i>	forse groeier

<i>Planten voor droge, zure zandgrond</i>		
<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>	<i>Bijzonderheden</i>
Jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>	bescheiden boom met grillige groei
Grove den	<i>Pinus sylvestris</i>	boom, hoog opgaand
Struikheide	<i>Calluna vulgaris</i>	tot 50 cm hoog, bloei augustus
Vossebes	<i>Vaccinium vitis-idea</i>	halfschaduw, bessen eetbaar
Gaspeldoorn	<i>Ulex europaeus</i>	bloeit zeer vroeg in het jaar
Brem + soorten	<i>Genista spec.</i>	bloeien meest in mei
Valse salie	<i>Teucrium scorodonia</i>	bodembedekker, halfschaduw
Wilde tijm	<i>Thymus serpyllum</i>	zonnige plek
Zandblauwtje	<i>Jasione montana</i>	zonnige plek
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>	zonnige plek
Oranje havikskruid	<i>Hieracium aurantiacum</i>	zonnig tot halfschaduw
Grote veldbies	<i>Luzula sylvatica</i>	schaduwrijk
Lelietje van dalen	<i>Convallaria majalis</i>	schaduwrijk

<i>Planten voor natte, zure veengrond</i>		
<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>	<i>Bijzonderheden</i>
Dopheide	<i>Erica tetralix</i>	bloeit van juni tot herfst
Kraaiheide	<i>Empetrum nigrum</i>	halfschaduw, zwarte bessen
Trosbosbes	<i>Vaccinium corymbosum</i>	zon, bessen zeer geschikt voor consumptie
Cranberry	<i>Oxycoccus macrocarpos</i>	zon, bessen zeer geschikt voor consumptie
Moeraswederik	<i>Lysimachia thyrsoiflora</i>	geelbloeiend, lage plant
Zwarte appelbes	<i>Aronia x prunifolia</i>	tot 3m, struik, zwarte bessen
Wateraardbei	<i>Potentilla palustris</i>	waterplant, donkerrode bloeiwijze
Moeraswolfsmelk	<i>Euphorbia palustris</i>	opgaande groeiwijze, tot 1m hoog, insectenlokker
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	blauwbloeiend
Moerasvergeetmient	<i>Myosotis palustris</i>	blauwbloeiend
Kruipend zenegroen	<i>Ajuga reptans</i>	bodembedekker, bloeit paarsblauw in voorjaar
Gele maskerbloem	<i>Mimulus guttatus</i>	dankbare geelbloeiende plant, zon
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>	paarsbloeiend, composiet
Kamperfoelie (bos)	<i>Lonicera periclymenum</i>	klimplant, schaduwrijk
Veenpluis	<i>Eriophorum angustifolium</i>	gras met fraaie bloeiaren
Gagel	<i>Myrica gale</i>	struik, geurig blad

Tekst: Machteld Klees